

Beretning fra Menneskerettighetsutvalget i Norsk Psykologforening 2004 – 2006

Mål for utvalget:

Utvalget skal arbeide med forholdet mellom menneskerettigheter - slik disse kommer til uttrykk i FNs konvensjoner - og psykologisk kunnskap og virksomhet.

- forebygge at mennesker utsettes for brudd på menneskerettighetene
- fremme bruk av psykologisk fagkunnskap for å hjelpe mennesker som blir eller har vært utsatt for menneskerettighetsbrudd
- bidra til å utvikle og formidle kunnskap om forholdet mellom menneskerettigheter og psykologi
- bidra til å øke bevisstheten om sammenhengen mellom menneskerettigheter, helse og livskvalitet
- bidra til at psykologisk fagkunnskap blir anvendt i arbeidet for fred, konfliktløsning og respekt for menneskerettighetene
- forhindre at psykologisk fagkunnskap blir brukt krenkende eller undertrykkende
- forhindre enhver medvirkning fra psykologer i tortur eller andre menneskerettighetsbrudd

Utvalget har i perioden bestått av følgende medlemmer:

Odd Harald Røkenes
Anni von der Lippe (gikk ut av utvalget 2005)
Reidar Hjermeran (gikk ut av utvalget 2004)
Kerstin Söderstrøm (nytt medlem 2005)
Ragnhild Dybdahl (nytt medlem 2006)
Haldis Hjort (nytt medlem 2005)
Jorunn Gran (nytt medlem i 2006)
Nora Sveaass (leder).

I perioden er det blitt avholdt 10 møter og 4 telefonmøter.

Følgende oppgaver har vært prioritert:

- enslige umyndige asylsøkere i Norge
- muligheter for behandling og rehabilitering av torturerte flyktninger
- psykologer, etikk og tortur
- undervisning for psykologer i menneskerettigheter
- helseerklæringer i utlendingssaker
- styrke arbeidet når det gjelder fokus på menneskerettigheter i Norge

I tillegg har vi avgitt høringsuttalelser, henvendt oss til myndighetene i form av brev og uttalelser, og deltatt i samarbeidsmøter med andre menneskerettighetsorganisasjoner og hatt møter med kollegaer i tilknytning til enkeltsaker og initiativ.

Enslige umyndige asylsøkere

Denne saken har vært en høyt prioritert oppgave i perioden. Mange unge og uledsagede barn kommer til Norge som asylsøkere og blir bosatt i mottak uten at forholdene er lagt til rette slik vi mener det er nødvendig, gitt at det dreier seg om barn og unge uten følge av voksne omsorgspersoner, og hvis fremtid i Norge er helt uviss.

I juni 2005 deltok NPF som innleder ved høring arrangert av Pro Bono prosjektet i Advokatforeningen. Fokus for høring var barnas situasjon generelt, men særlig deres

rettslige stilling. Fraværet av klare formelle regler for hvem som har omsorg og oppfølgingsansvar overfor barna er meget problematisk. Kravet fra høringen var at barnevernet må ha en klar rolle som ansvarhaver i dette arbeidet, slik det lenge er blitt antydnet fra politisk hold. Saken er ikke ferdigbehandlet fra myndighetene og det var i 2005 ikke fattet vedtak om overføringen til barnevernet.

NPF vedtok i 2005, etter forslag fra MRU, å overta stafett pinnen fra Advokatforeningen og følge opp arbeidet i tilknytning til enslige umyndige asylsøkeres situasjon, både når det gjelder deres rettslige status og når det gjelder barnas særlige psykologiske behov. Somledd i arbeidet med de enslige umyndige asylsøkerbarna, er følgende aktiviteter gjennomført:

- høringsuttalelse vedrørende NOU 2004:16 Vergemål vedrørende mindreårige asylsøkere
- innlegg ved høring "Asylsøkerbarnas psykologiske behov" v/ Nora Sveaass
- kronikk i Dagbladet. "Med rett til å bli sett! ...gjelder det også flyktningbarn? Av Kerstin Søderstrøm, desember 2005
- samarbeid om leder i TPNF om asylbarn i januar 2006
- brev til barne- og likestillingsminister Karita Bekkemellem om overføring av omsorgsansvar for enslige umyndige flyktninger til barnevern tjenesten
- høring 28. september 2006 i regi av NPF "Barndom på vent": NPFs høring om asylsøkerbarns rettigheter og livssituasjon
- utgivelse av eget hefte om asylsøkerbarnas psykologiske behov med anbefalinger til klinisk arbeid
- deltakelse i gruppe som utarbeidet en rapport "NGOU 2006: 1 Først og fremst barn" som gjennomgår asylsøkerbarnas situasjon og anbefaler oppfølging og tiltak, offentliggjort november 2006, Redd Barna hatt koordineringsansvar for dette
- høringsuttalelse vedrørende "Forslag om opphevelse av Utlendingslovens § 38c og ny bestemmelse i utlendingsforskriften om sterkere vektlegging av barns tilknytning til riket
- en rekke intervjuer i aviser, radio og TV i forbindelse med lansering av rapporten

Arbeidet med asylbarna fortsetter som en av de prioriterte oppgavene i utvalget. Barnevernet har nå det formelle ansvaret for barna frem til de er 15.

Muligheter for behandling og rehabilitering av torturerte flyktninger

Ved flere anledninger har det vært tatt initiativ fra utvalget når det gjelder å utfordre myndighetene om det eksisterende behandlings- og rehabiliteringstilbudet til personer som har vært utsatt for tortur. I mai 2005 sendte MRutvalget et brev til Helse- og omsorgsdepartementet vedrørende dette. I september fikk vi svar med fokus på kompetanse økning osv. Vi fulgte opp saken med nytt brev i desember samme år der vi særlig etterlyser kliniske tjenester, og referer både til Soria Moria erklæringen og til torturkonvensjonen og andre internasjonale dokumenter. Et brev ble sendt til Justisdepartementet der vi etterlyser lovarbeidet når det gjelder rehabilitering av mennesker som har vært utsatt for menneskerettighetsbrudd og tortur. Fra Helse- og omsorgsdepartementet kom det i februar 2006 svar der det vises til igangsatt arbeid for å forbedre tjenesten for traumatiserte flyktninger og asylsøkere. Saken følges opp videre.

Psykologer, etikk og tortur

I kjølvannet av krigen mot terror har tortur, til tross for alle internasjonale konvensjoner, blitt tatt i bruk. Det er rapportert at psykologer deltar i avhør av terror mistenkte. Dette har bidratt til en omfattende diskusjon blant psykologer, først og

fremst i USA og Storbritania. I utvalget har denne saken vært drøftet en rekke ganger. I tilknytning både til det absolutte forbudet og etikk er følgende gjort:

- Kronikk i Dagbladet 26.06.06 "Tortur er totalt uakseptabelt", Nora Sveaass
- Plenumsinnlegg på Psykologikonferansen, september 2006 om det internasjonale arbeidet mot tortur
- Kontakt med psykologer andre steder som arbeider med etikkspørsmål i denne forbindelse

Vi har tatt initiativ overfor myndighetene når det gjelder implementering av torturkonvensjonen i Norsk lov. Dette synes nå å være i orden.

Leder av utvalget ble i desember 2005 innvalgt som medlem av FNs tortur komitee.

Undervisning for psykologer i menneskerettigheter

Det har vært avholdt en del møter i forbindelse med utvikling av mr-undervisning for psykologer. Det er et mål at denne undervisningen styrkes både i profesjonsutdanninga og i videre- og etterutdanninga. En slik undervisning bør ha som siktemål både prinsipper for menneskerettigheter og anvendelse av disse i forhold som angår grupper vi arbeider med både i Norge og utenfor Norge. Utvalget arbeider med å utvikle et eget MR opplegg for undervisningen.

Helseerklæringer i utlendingssaker

Utvalget har deltatt i dette arbeidet i UNE med representanter for Den norske legeforeningen og NPF sentralt. Det er utarbeidet retningslinjer for slike helseerklæringer og arbeidet nå består i oppfølging og implementering av disse.

Samarbeid med NGO-forum

Utvalget er medlem av et menneskerettighetsforum organisert av Helsingfors komiteen. Det utarbeides felles dokumenter med anbefalinger til hva Norge bør prioritere både i FNs generalforsamling og i Menneskerettighetsrådet, før Menneskerettighetskomisjonen.

Styrke arbeidet når det gjelder fokus på menneskerettigheter i Norge

Vi har ønsket å konkretisere mr oppgaver av betydning i Norge. Det dreier seg både om forhold i psykisk helsevern, psykologer og bruk av tvangsmidler, brukervedvirkning som vesentlig prinsipp osv. Medlemmer av utvalget har i denne forbindelse vært i kontakt med relevante fagpersoner og miljøer som arbeider med dette, for eksempel, Sintef, Senter for Menneskerettigheter, Rådet for Psykisk helse osv.

Andre initiativ

Høringsuttalelser i forbindelse med asylsøkerbarn, vergemål, tilknytning til riket, endringer i utlendingsloven vedrørende krav ved familiegjenforening av flyktninger, uttaler om rett til advokatbistand i asylsaker osv.

Presseinitiativ i forbindelse med aktuelle saker:

- Pressemelding i tilknytning til FNs flyktningdag 20.06.06
- Intervjuer i forbindelse med tortur som underholdning – Diverse innslag i radio og aviser juli 2006.
- Intervju i forbindelse med politiaksjon ved asylmottak